



דבר העורכת

לקוראים שלום!

ט"ו בשבט שמח! השנה זו שנת שמיטה ולכן לא תהיינה נטיעות ביערות הארץ. [קרב קיימת לישראל](#) החליטה לפתוח אתר נטיעות וירטואלי, דרכו ניתן לטעת עץ וירטואלי, ובשנה הבאה, בתום שנת השמיטה, הוא יינטע בפועל באחד מהיערות.



ט"ו בשבט - חג האילנות. יער ברוסיה

הגיליון הפעם מוקדש לארוע אחר המצויין מדי חודש פברואר – חג האהבה. ה-14.2 הוא יום ולנטיין, לזכרו של ולנטינוס הקדוש. עם הזמן הקדוש נהפך לפטרונם של האוהבים, והיום שלו נהפך לחג האהבה.

אז מה בגיליון? ורד קורולבסקי מספרת על הקשר בין שוקולד לחג האהבה. תמר פישהוף מזכירה סיפורי אהבה תנכיים. ירון לב כותב על הכתובה. ולבסוף, בכל גיליון, חידון בולאי נושא פרסים.

שלכם, שביט

הקשר שבין שוקולד ואהבה ורד קורולבסקי

שוקולד. אותו ממתק חום ומתקתק, המוכר לכולנו. מהו? ומה הקשר בינו לבין האוהבים?

ההסטוריה של השוקולד

השוקולד, מופק מצמח הקקאו הגדל בעיקר באמריקה המרכזית, דרום אמריקה ואפריקה.

מאמינים שהמילה "CACAO" מוצאה בשפת שבט האולמק (300-1150 לפני הספירה) שחיו במרכז אמריקה. על פי מחקרים שבט האולמק נחשב לראשון שגידל את צמח הקקאו.



שבט המאיה (1500 לפני הספירה עד 900 אחרי הספירה) התייחס לקקאו כמתנת האלים ומלכי השבט ייצרו את מה שאנחנו מכירים כשוקולד על ידי תהליך של תסיסה, ייבוש

וקלייה. לפי מחקרים ארכיאולוגים, השוקולד של המאיה היה משקה עשוי מעיסת הקקאו ומעורבב עם מים או יין בתוספת פלפל חריף (CHIPOTLE), קמח תירס ואנטו (ANNATTO), תבלין וצבע מאכל אדום שנתן למשקה צבע אדום כדם. המשקה היה מוגש עם קצף עבה, בספל מיוחד למשקה הקקאו.

אף האצטקים שחיו אחריהם, התייחסו לקקאו כמתנת האלים, ייחסו לו סגולות מרפא וראו בצמח סמל לחיים ופוריות. הם השתמשו בפולים גם כמטבעות לתשלום – ב 100 פולים ניתן היה לקנות עבד, וב- 10 פולים ארנבת.

העץ, שמקורותיו ליד האמזונס, תורבת, והפיקו מפוליו משקה חום ומר אשר לו תכונות מעוררות ובשל כך הפך ליוקרתי. האגדה מספרת כי מלך האצטקים נהג לשתות כמה קעריות של משקה זה ביום, בכלי זהב.

לפי הארכיאולוג ג'ון הנדרסון, תושבים במרכז אמריקה ומקסיקו השתמשו בתסיסה של ציפת הפולים אף ליצירת יין לפני לפחות 3,400 שנה.

המשקה הופק גם בדורות הבאים והוצע למבקרים שונים ביבשת אמריקה על ידי המקומיים. קולומבוס, התכבד במשקה בעת ביקורו בהונדורס, ואף קיבל שק של פולי קקאו אותו לקח עימו לאוניה. שנים לאחר מכן, בשנת 1528, התכבד מגלה ארצות אחר, הרננדו קורטז, באותו משקה, והביא עימו שקים רבים לספרד. פולי הקקאו היו מצרך כה יקר באותה תקופה, עד ששימשו כאמצעי תשלום בקרב תושבי אמריקה.



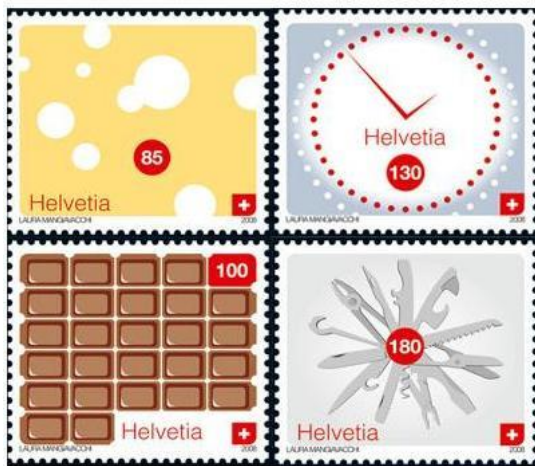
דבר בולים (stationery) מסין

בספרד, הובאו הפולים לממזרים, שם רקחו מהם הכמרים (בתוספת סוכרים ותבלינים) את משקה הקקאו, וטבעו את שמו החדש: שוקולד. השם, הורכב מהמילים שוקו (chocol) ומים (ata).

במשך 150 השנים הבאות, התפשט המשקה בכל יבשת אירופה והפך לפופולרי ביותר. ולאחר 150 שנים נוספות, בשנת 1828, ערך קונרד ואן הוטן, כימאי מהולנד, ניסוי במשקה הקקאו, והפך אותו למוצק. בשנת 1847 החלה חברה בריטית, FRY AND SONS, לייצר עבור הציבור את השוקולד המוצק הראשון, וזאת על ידי חיבור בין חמאת קקאו מומסת לאבקת קקאו. בהמשך, ערכו דניאל פטר והנרי נסטלה ניסויים עם שוקולד וחלב, ויצרו סוג נוסף של שוקולד. ובכך, פיתחו את התהליך והביאו ליצור השוקולד, כפי שהוא מוכר לנו היום.

השוקולד והנקודה היהודית

בזמן גירוש ספרד ופורטוגל, יהודים רבים עזבו או הוכרחו לעזוב את מולדתם לארצות חדשות כמו מקסיקו, ונצואלה, האיים הקריבים, גינאה, ג'מייקה וסורינם. באזורים אלו הם למדו מהמקומיים כיצד לגדל עצי קקאו וגם את כל תהליך הכנת השוקולד, משלב עיבוד הגרעין ועד שלב הכנת המשקה. חלקם, שבו לאירופה והביאו עימם את סוד הכנת משקה השוקולד.



סדרת בולים (2008) המתארת את התעשייה בשווייץ: שעונים, גבינה צהובה, אולרים, ושוקולד.

היהודים שהתיישבו בביאון שבצרפת הפיקו שוקולד באותו אופן בו יצרו אותו מלמדיהם. הם קיבלו אישור למכור שוקולד בזמן ימי התענית של הנוצרים, מכיוון ששוקולד היה תוצר צמחי, ולכן לא מנוגד למגבלות החג. כך נולדה מסורת אכילת שוקולד בחגים. הילדים קיבלו מתנות כמו ארנב שוקולד וביצי שוקולד. הארנב היה לסמל פוריות והביצה לסמל האביב. יותר מכך, הביצה היוותה תחליף חלבוני למאכלי הבשר שהיו אסורים בזמן התענית.

בסופו של דבר התגלה סוד התהליך וב-1681 השוקולטיירים הקתולים, שלמדו להכין את

משקה הקקאו, התאחדו ואף השיגו צו שאסר על היהודים למכור שוקולד. ב-1761 התארגנו בגילדה (התאגדות מקצועית באותם ימים) שלא כללה את היהודים. הגילדה של השוקולטיירים מביאון נתנה להם את הזכות הבלעדית למכור שוקולד עד שנת 1767. למרות זאת, עד 1802 נרשמו רק 2 שוקולטיירים יהודים באזור – על אף שבתקופה זו השוקולד התחיל להיות די נפוץ. הגילדה של שוקולטיירי ביאון קיימת עד ימינו.



גיליונית בת 10 בולים המריחים כמו שוקולד, שהונפקה בצרפת ב-2009 לרגל 400 שנים להופעתו הראשונה של השוקולד בצרפת

איך מכינים שוקולד?



בול של שוקולד הרשי (ארה"ב)

כאמור, השוקולד מופק מפוליו של צמח הקקאו. גודלו של פרי הקקאו המכיל את הפולים, הוא כגודלם של שני אגוזי קוקוס. בתוכו פרי בעל טעם טרופי וכן פולי קקאו רבים. קיימים 3 סוגים של צמחי קקאו, והזנים השונים מניבים פירות באיכויות ובטעמים שונים.

ראשית קוטפים את פרי הקקאו שהינו למעשה תרמיל המכיל 30-50 פולי קקאו. הפולים, שטעמם מר-מתוק, עוברים לייבוש בשמש בטמפרטורה של כ-50 מעלות למשך שבוע שלם. בשלב הבא כותשים את הפולים הקלויים, ובתהליך תסיסה מיוחד מופיקים מהם שני חומרים: חמאת קקאו וחומר יבש אשר נקראים "כלל מוצקי הקקאו" (נקרא גם אבקת קקאו).

חמאת הקקאו מוסיפה מרקם ייחודי ונמס לשוקולד, והחומר היבש מעניק את הטעם המיוחד, בהתאם לסוג פולי הקקאו. השוקולד עצמו הוא למעשה עירוב של שני המרכיבים ביחסי כמות שונים, יחד עם חומרי טעם וריח, בעיקר ונילין, לציטין - שזהו החומר המאחד בין שומנים לחומרים יבשים, וכמובן סוכר.



שוויץ 2001: בול הנראה, מריח, ועם טעם של שוקולד. הבול הוצא במיוחד לרגל 100 שנים להקמת איגוד יצרני השוקולד בשוויץ.

קיימים שלושה סוגי שוקולד: שוקולד מריר, שוקולד חלב, ושוקולד לבן. שוקולד מריר מכיל אחוזים גבוהים של מוצקי קקאו, בין 58% ל-78%.

- שוקולד חלב הינו שוקולד שהוספה לו אבקת חלב.
- שוקולד לבן מכיל למעשה רק חמאת קקאו, סוכר ואבקת חלב, אך לא מכיל כלל וכלל מוצקי קקאו.



גיליונית זכרון שהונפקה בבלגיה. גם כאן לבולים ריח שוקולד, אבל לדבק יש גם טעם של שוקולד!

סגולות השוקולד

רבות נאמר על סגולותיו של השוקולד: שהוא טעים, משפר את מצב הרוח, ונותן אנרגיה. מחקרים שנעשו על השוקולד מעידים שהוא מעלה את רמת האנדורפינים במוח. האנדורפינים, הם חומרים הגורמים לתחושת מצב רוח טוב הדומה לתחושת התאהבות. וכן מצאו המחקרים שיש בו מרכיבים שתורמים לשיפור הזיכרון ולמלחמה בעייפות.

ישנם מחקרים התומכים בדיעה כי שוקולד מריר, שבו אחוז הקקאו גבוה, מכיל חומר המגון מפני מחלות לב, מחלות כלי דם וסרטן.



גרפילד אוכל מאכלים שוייצרים: שוקולד ופונדו

חג האהבה והשוקולד

חג האהבה אותו אנו מציינים בגליון זה, הוא למעשה יום ולנטיין הנחגג בעולם, להבדיל מט"ו באב הנחגג במסורת ישראל. מהו אם כן, אותו יום ולנטיין?

ולנטיין היה כומר נוצרי בימי האימפריה הרומית אשר היתה שרויה בקרב בתקופה בה חי. הגברים הנשואים לא יצאו לקרב, ולכן אסר הקיסר קלאודיוס השני על גברים להתחתן. הכומר ולנטיין החליט להשיא זוגות בסתר בטרם יציאת הלוחמים לקרב, ועל כן החליט הקיסר על הוצאתו להורג. מקובל לחשוב שהתאריך 14 בפברואר – יום האהבה, מציין את יום השנה למותו של ולנטיין בשנת 270 לספירה.



בול משוודיה

בשנת 498 לספירה, אפיפיור בשם גלאסיוס הכריז על יום ולנטיין. כנהוג בעולם הנוצרי, הפך מעמדו של הכומר וולנטיין לקדוש לאחר מותו, והוא משמש על פי האמונה פטרונם של האוהבים.

אז איך כל זה מוביל אותנו לפרחים מתנות ושוקולדים?

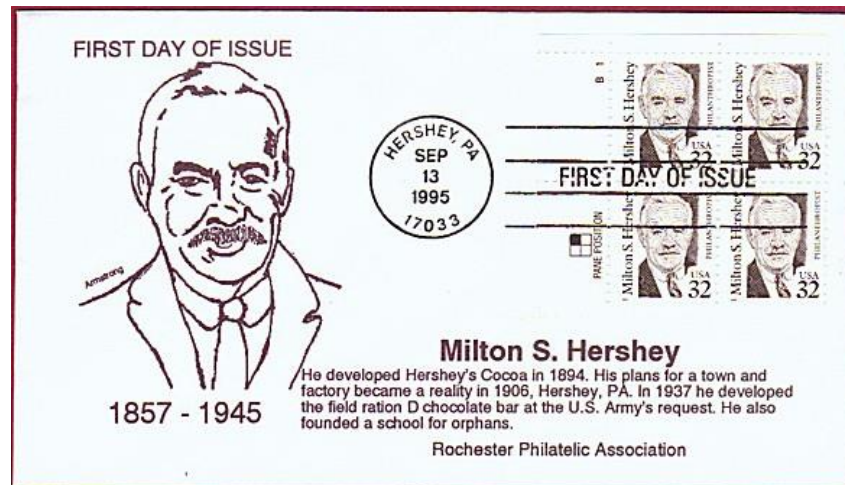


בול מהפיליפינים

בימי הביניים באנגליה ובצרפת חשבו שעונת הרבייה של הציפורים מתחילה ב-14 בפברואר וכך נוסף עוד מרכיב רומנטי לאותו תאריך. התאריך הפך לחג פופולרי (באנגליה במיוחד) עד כדי כך שבמאה ה-18 התגבש בה מנהג לתת מתנות קטנות ולשלוח מכתבי אהבה בתאריך זה.

לאט לאט כבש המנהג את ארצות העולם, ומדינות רבות המציינות יום זה כחג האוהבים, פיתחו להן מנהגים מקומיים.

ביפן לדוגמא, הנשים הן אלו שמעניקות לגברים שוקולדים ביום זה. לשם כך, ישנם שלושה סוגי שוקולד: השוקולד לאדם שהן אוהבות נקרא הומי-שוקו (שוקולד האהבה), לאדם שהן לא אוהבות "גירי-שוקו" (שוקולד החובה) ו"טומו-שוקו" הוא לידידים (שוקולד החברות). והגברים ביפן? הם מעניקים שוקולד רק לאישה שהם אוהבים, חודש בדיוק לאחר יום האהבה.



מעטפת יום ראשון עם דיוקנו של מילטון הרשי. בסוף המאה ה-19 ובמאה ה-20 בתקופת המהפכה התעשייתית השנייה, השוקולד הפך להיות מוצר של ייצור המוני. בארצות הברית מילטון הרשי גרם לכך שכל חייל במלחמת העולם הראשונה קיבל 4 חטיפי שוקולד במנת הקרב שלו. במלחמת העולם השנייה כל חייל קיבל חטיף במנת הקרב שלו.

לתגובות ניתן לפנות לורד בכתובת: nosonchik@gmail.com

סיפורי אהבה תנכ"יים

תמר פישוהף

אהבה- מושג מעורפל משהו...

כולם מדברים עליה, כולם רוצים אותה, אי אפשר לחיות בלעדיה! האם מישהו יכול להגדיר אותה? להבין אותה?



בול המתאר את סיפור
שמשון ודלילה

העולם המודרני מקדש את האהבה. כל בר- דעת יודע שאהבה היא הבסיס לכל קשר, שחיים ללא אהבה אינם חיים, אך לא תמיד היה כך.

באירופה החשוכה של ימי הביניים, האהבה היתה נושא לשירים ומחזות של מלכים ואצילים, אך בחיים האמיתיים? בחיים האמיתיים של אז לא היה מקום לאהבה, לא היה זמן לאהבה. החיים דרשו מכל איש ואישה עבודה פיזית קשה, מצאת החמה עד צאת הנשמה, רק כדי להרוויח פת לחם לאכול. הנישואין, במציאות הקשה הזו, לא היו קשורים כלל לאהבה. האדם רצה אישה חזקה ובריאה שתלד לו הרבה ילדים ותטפל בבית. האישה רצתה גבר שיוכל לפרנס אותה ולהגן עליה. אהבה? למי היה זמן לחשוב על זה אז?

אתם בטח שואלים את עצמכם עכשיו, אז מתי הומצאה האהבה? מתי ואיך היא הפכה להיות כ"כ מרכזית בחיינו?

אם נלך אחורה, נגלה שהאהבה היתה קיימת בעולם עוד מראשיתו, או לפחות מראשיתנו- תחילת עם ישראל, בסיפורי התנ"ך.



המלך דוד עפ"י ציור
תנכ"י של מארה שאגאל

דוד, אהב את בת שבע, אשת אוריה החיתי, אהבה אסורה, חטא עבור אהבה זו וגם נענש עליה. אמנון, בנו, אהב אהבה חולנית את אחותו תמר ולבסוף הביא אסון עליה ועליו.

שכם, בנו של מלך חברון, אהב את דינה, ביתו של יעקב ובשל אהבה זו היה מוכן למול את עצמו ואת כל בני עירו אתו, רק כדי לזכות בידה של דינה.

הדוגמאות רבות מספור- לכל אורך התנ"ך מתיישרים הגיבורים, לצד הרשעים, בייסורי האהבה. האהבה היא רגש מרכזי בתנ"ך, רגש שמניע את הדמויות לפעול, לטוב ולרע- הם מתחבטים ומתלבטים באהבה, חיים למענה, מתים למענה וגם הורגים עבורה.

האהבה בתנ"ך, כמו בחיים, נמצאת בכל קשר של האדם עם הסובב אותו: אהבה רומנטית בין גבר לאישה, כמו אהבת שמשון לדלילה. אהבת הורים לילדיהם, כמו אהבת העיוורת של יצחק לעשו בנו הרשע. אהבת נפש בין שני חברים טובים, כמו אהבת דוד ויונתן, בנו של שאול המלך,

אהבה אמיצה שרק המוות יכל לה וכמובן, אהבת האדם לבוראו ואהבת האל לבנו בכורו החביב עליו מכל, עם ישראל.

לא מקרה הוא ששיא השיאים של התנ"ך, קודש הקודשים, הוא ספר "שיר השירים" - מגילה שכולה סיפור אהבה מדהים בעצמתו בין גבר ואישה - הדוד והרעיה. סיפור זה הוא משל לאהבה שבין אלוקים לכנסת ישראל (עם ישראל) ובכל יום שישי, בכל בית כנסת בעולם, נקראת המגילה הזו עם כניסת שבת, כדי להזכיר לכל היהודים מהו טעם החיים: אהבה.



פרח אמנון ותמר המייצג את סיפורם הטראגי של האחים לבית דוד



רחל אמנו, אהובתו של יעקב אבינו



גליונית המתארת את גזיזת שערו של שמשון ע"י דלילה (גראנדה)



קבר רחל

אחד מסיפורי האהבה הגדולים ביותר בהיסטוריה ובתנ"ך הוא סיפור אהבתם של יעקב ורחל.

יעקב, לאחר שגנב מאחיו עשו את ברכות הבכורה, חשש מפני נקמתו של עשו וברח מארץ כנען (ישראל) לחרן, לבית דודו לבן (אחי אמו). עוד לפני שהגיע ללבן, נעצר יעקב בשדה, ליד הבאר, שם התאספו רועי הצאן עם עדריהם. יעקב שאל אותם האם הם מכירים את לבן ומה שלומו ובדיוק בזמן שדיבר אתם, הגיעה רחל, בתו של לבן, עם עדר הצאן של אביה. זו היתה אהבה ממבט ראשון. יעקב הסיט עבודה את האבן הגדולה שחסמה את פי הבאר, השקה את צאנה ואז נשק לה ובכה. מדוע בכה יעקב? המדרשים מספרים שיעקב ראה אז ברוח הקודש שרחל לא תזכה להיקבר יחד עמו והמחשבה הזו, של הפרידה מרחל, אפילו לאחר המוות, היתה כה קשה לו, עד דמעות.

יעקב הגיע לבית לבן דודו ושהה שם בהתחלה כאורח. ללבן

היו שתי בנות: הבכורה היתה לאה, שענייה רכות והקטנה רחל, שהיתה יפת תואר ויפת מראה. לבן, שהיה רשע גדול, לא הסכים לארח את יעקב בחינם ודרש שיעבוד אצלו. כששאל לבן את יעקב מה הוא רוצה בתמורה לעבודתו, יעקב ענה לו בלי היסוס: "אעבדך שבע שנים ברחל בתך הקטנה" (בראשית, כ"ט, י"ח). שבע שנים היה מוכן יעקב לתת מחייו רק כדי לזכות באהבת חייו. שבע שנים של ציפייה והמתנה, שבע שנים של עבודה פיזית קשה ללא כל משכורת מלבד ההבטחה לקבל בסופן את מושא אהבתו ולאמצה אל ליבו. אהבתו של יעקב לרחל היתה כה גדולה עד כי: "ויעבד יעקב ברחל שבע שנים והיו בעיניו כימים אחדים באהבתו אותה" (בראשית כ"ט, כ').



שבע השנים הראשונות חלפו להן ביעף, כימים אחדים, על יעקב, המחכה לאהבתו בכליון עיניים וכשניגש ללבן וביקש ממנו לקיים את הבטחתו ולתת לו את רחל, לבן הרשע החליט להערים על יעקב. בחשכת הליל, כשיעקב ציפה לרחל, כלתו האהובה, שלח לו לבן את לאה, בתו הבכורה. רחל, שריחמה על אחותה ועל הבושה והכלימה שתהיה מנת חלקה אם יגלה יעקב את השקר, נתנה לה את סימני הזיהוי שלה, שכך יחשוב יעקב את לאה ורחל וכך היה. כשקם יעקב בבוקר, נחרד לגלות שהאישה שבחיקו היא לאה ולא רחל אהובתו.

יעקב רץ ללבן והזדעק על העוול שנעשה לו, אך לבן הרשע התעלם והודיע ליעקב כי כך נוהגים אצלם, הבכורה חייבת להתחתן לפני הצעירה ולכן קיבל יעקב את לאה. לבן הציע ליעקב לעבוד שוב עוד שבע שנים ולקבל בסופן גם את רחל. יעקב, שכל כעסו על הולכת השולל היה כאין ואפס לעומת אהבתו את רחל, הסכים מייד ועבד שבע שנים נוספות אצל לבן ללא כל שכר עד שקיבל את אהבתו הראשונה, את רחל. יעקב ורחל עברו תלאות רבות בחייהם - עקרות רבת שנים, נדודים, מלחמות וסבל, אך לכל אורך הדרך לא הפסיקו לאהוב אחד את השני באותה העוצמה העזה שבערה בשניהם מלכתחילה ועל אהבה כזו נאמר בשיר השירים: "מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה ונהרות לא ישטפוה" (שיר השירים, ח', ז').

לתגובות ניתן לפנות לרחל בכתובת: nosonchilk@gmail.com

הערת המערכת:

סיפורי אהבה נוספים ומפורסמים הובאו במסורת ישראל. בפרקי אבות, מסופר סיפורו של רבי עקיבא ואהבתו הרבה לרעייתו רחל.

רחל, היתה בתו של איש עשיר ומכובד, ונושלה מנכסיו בשל אהבתה לרבי עקיבא ונישואיה לו. בימים הללו, גרו השניים בעוני רב במתבן, ועקיבא, ישב והוציא את התבן שנתפס בשערותיה.

באותם ימים, היה נהוג לתת תכשיט בשם ירושלים של זהב, לנשים. תכשיט זה היה יקר המציאות, ועקיבא, הבטיח אותו לרעייתו – שהעדיפה את אהבתה אליו על פני עושר עם אדם שהיה עשוי אביה ליעד לה. הבטחה זו, סימלה את אהבתו הרבה אליה.



אמר רבי עקיבא לרעייתו רחל: "לו היה לי, הייתי נותן לך ירושלים של זהב".

בתמונה, גליונית שהוצאה בשנת 2008. על הבול מבנים בירושלים (בהטבעת זהב) וסביבם דמויות המייצגות את מגוון האנשים המתגוררים בעיר. על הגליונית עצמה דמותה של נערה העונדת כתר זהב בדמות חומות של עיר (בהטבעת זהב), חומות ירושלים ובית המקדש. הבול הונפק לרגל אליפות העולם בבולאות ישראל 2008. (המידע באדיבותו של משה רימר.)

כתובות ירון לב



חתונה יהודית: ציור של יוסף ישראל
על בול ישראלי מ-1970.

כתובה היא מסמך משפטי בהלכה היהודית, המאשרת את ברית הנישואין בין בני הזוג וקובעת את חובתו של הבעל כלפי אשתו. הבעל מתחייב לפרנס את אשתו, לכבד אותה ולהעניק לה סכום כספי במקרה של גירושין. שני עדים חותמים על הכתובה, ומאשרים בכך כי הבעל קיבל על עצמו התחייבויות אלו. כיום נהוג שגם הבעל עצמו חותם על הכתובה, למרות שאין בזאת הכרח.

תפקידה של הכתובה במסורת היהודית הוא להגן על האישה: מאחר והבעל מתחייב לפצות אותה כספית, הרי שלא בקלות הוא יחליט לגרש אותה. צריך לזכור, שבמשך דורות רבים הייתה פרנסת המשפחה בידי הגבר בלבד, ולכן אישה שבעלה גירש אותה הייתה ניצבת בפני מצוקה כלכלית.

כיום יש במדינת ישראל (וברוב המדינות הנאורות בעולם) מערכת חוקים המגדירה את זכויות וחובות שני בני הזוג במקרה גירושין, ולכן לכתובה יש ערך סימלי, בעיקר. יחד עם זאת, בבית הדין הרבני עדיין יש לה ערך משפטי.

מתי "נולדה" הכתובה? בתנ"ך אין לה זכר. את תקנת שטר הכתובה מייחסים לרבי **שמעון בן שטח**, נשיא הסנהדרין, שחי במאה השנייה לפני הספירה. על פי ההלכה נאסר על הבעל לשהות עם אשתו אפילו שעה אחת בלא שטר כתובה. אם השטר אבד, עליו לחזור ולכתוב לאשתו שטר כתובה אחר. הכתובה חייבת להימצא בידי כל אישה נשואה בישראל, ואף על פי כן נשתמרו כתובות מעטות בלבד מההיסטוריה היהודית הרחוקה. הכתובה הקדומה ביותר שנמצאה היא משנת 163 לפני הספירה. היא נכתבה על גבי חרס בארמית, ותוכנה דומה למדי לכתובות של ימינו.

בשנת 1978 הונפקה בישראל סדרה של שלושה בולים המתארים כתובות עתיקות מקהילות שונות. הבול בערך של 6 לירות מראה דוגמא טיפוסית לכתובה ירושלמית. היא עשויה יריעה מלבנית המסתיימת בחלקה העליון בכיפה. סביב השוליים עיטורי עלים ופרחים בתוך מסגרת כפולה (מלבד השוליים התחתונים). פנים המסגרת מחולק לשניים על-ידי עמודים הנושאים מעין קשת.



הבול השני בסדרה מראה כתובה מקהילת מקנס שבמרוקו, ובה ניכרות השפעות אמנות האסלאם - הן במוטיב הערבסקות והן בצבעים של העיטורים (בעיקר

כחול וירוק). יריעת הכתובה מלבנית והיא בעלת מסגרת כפולה של עיטורים, בעיקר ערבסקות בעלות צורות צמחיות וגיאומטריות, לאורך השוליים. בפינות העליונות שני חלונות מכל צד, המזכירים בצורתם חלונות של בית כנסת ידוע במרוקו. בתוך החלונות צוירו פסוקים מן המקורות: "אשת חיל מי ימצא ורחוק מפנינים מכרה", "מצא אישה מצא טוב" וכו'.



כתובה הולנדית, מהיפות ביותר שנשתמרו מהמאה ה-17, מופיעה בבול האחרון בסדרה. על גבי הכתובה מופיעה שם האמן היהודי אשר יצר אותה - **שלום מרדכי איטאליאה**. כפי שניתן ללמוד משמו, מדובר באמן איטלקי במקורו, ויש כאן שילוב של סגנונות. הכתובה עשויה מפיתוח נחושת, טכנולוגיה שהייתה נפוצה מאוד בהולנד באותה תקופה. מצד שני, הכתובה עשירה במוטיבים אמנותיים שאופייניים לקהילה היהודית באיטליה: עיטורים ססגוניים, מיניאטורות על נושאים תנ"כיים, קישוטים של פרחים ופסוקים המלווים את הציורים הצבעוניים.



כל הכתובות הנכללות בסדרת בולים יפה זו לקוחות מאוסף מוזיאון ישראל בירושלים. ביחד הן מראות לנו שמנהג הכתובה נשמר במשך למעלה מאלפיים שנה בכל קהילות ישראל ברחבי העולם. ולמרות שהתוכן בכל הכתובות דומה, הרי שכל אחת מעוצבת על פי סגנונה של הקהילה היהודית המקומית.

לתגובות ניתן לפנות לירון בכתובת: aron.lev@gmail.com

חידון מספר 81

איזו מדינה?

איזו מדינה הנפיקה את הבול שלפניכם?

- א. ליטא
- ב. לוקסמבורג
- ג. לפלנד
- ד. לטביה



מי האיש?

מיהו האמן שצייר את הציור הנראה בבול?
לאיזה זרם אמנותי השתייך?
איזו יצירה מפורסמת שלו נמצאת בישראל?



זהה את האתר

מהו האתר הנראה בבול?
מתי נבנה ומתי נחרב?
אתר זה הוא אחד משבעת.....?



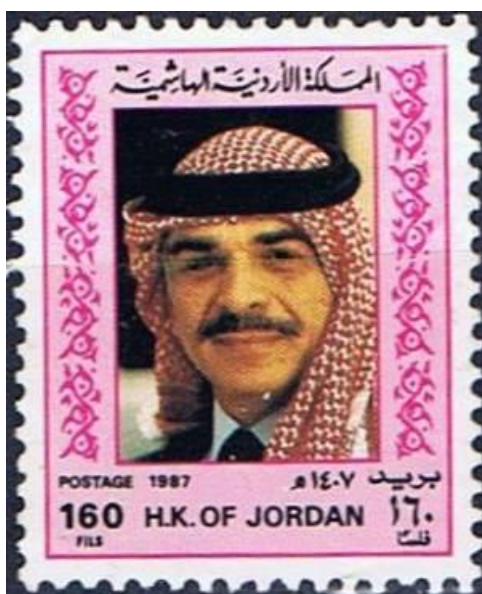
את הפתרונות יש לשלוח למערכת nosonchik@gmail.com עד ל-15 בפברואר.
הפותרים מתבקשים לציין את גילם. בין הילדים ובני הנוער שיפתרו נכונה את החידות יוגרל פרס בולאי מתנת איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית. התשובות לחידות ושם הזוכה יפורסמו בגליון הבא.

פתרון חידון מספר 80



איזו מדינה?

הבול הונפק על ידי ארגון האומות המאוחדות, הידוע בראשי התיבות או"ם. שימו לב לכיתוב האנגלי UN.



מי האיש?

הבול מוקדש למלך חוסיין, אשר שלט בשכנתנו ירדן במשך 46 שנה. אוקטובר 1994 חתם חוסיין על הסכם שלום עם מדינת ישראל.



זהה את בעל החיים

הבול מראה בעל חיים שנכחד – עוף שנקרא בשם דודו. הדודו חי באי מאוריציוס באוקיינוס ההודי. כאשר הגיעו לאי המתיישבים הראשונים בתחילת המאה ה-17 לא ידע הדודו כי עליו להיזהר מפניהם. מכאן גם מקור שמו – שוטה בפורטוגזית. המתיישבים פגעו בדודו בכל צורה אפשרית, ותוך פחות ממאה שנה נכחד מין זה מהעולם. סיפור עצוב.

בהגרלה שנערכה בין הפותרים נכונה עלה שמו של גלעד תמרי בן ה-14. גלעד זוכה בפרס בולאי מתנת איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית.

מכתבים למערכת – לכל תגובה, הצעה או שאלה ניתן לפנות אלינו בכתובת
nosonchik@gmail.com